

4 anys de Temps Moderns a Mallorca

Josep Franco

Quan hom s'acara a la multiplicitat de textos que tempten de cosir una trajectòria, com la que ara celebrem dels "4 anys de *Temps Moderns*, sent l'escalfor d'una empresa familiar. Quatre anys són, però, encara massa pocs, fins i tot en aquesta Illa del temps reposat, per poder fer-ne una lectura distanciada. És inevitable. Aquella multiplicitat, que tanta por ens ha causat des de Plató/Plotí, acaba reconvertint-se en amical xerrada de café, de temps passats, de temps futurs, de projectes i records on les paraules s'encabeixen una rere l'altra amb la saviesa i la paciència de qui sap que construeix un text quasi oral i irrepetible i, per això mateix, sempre idèntic. Podríem escoltar *Temps Moderns* com si es tractàs d'una breu narració oral medieval amorosa, o èpica o de sermó vicentí, l'objecte de desig de la qual seria l'efecte de sentit que se'n desprén en col·locar junts l'imaginari i allò real. De *Temps Moderns* s'escola la cridòria de les tardes de diumenge.

Parlam d'una textualitat que és gairebé una provatura, un assaig, una textualització. Els teòrics de nom rodó distingeixen, interessadament, des de la teoria del discurs, encara semiòtica, encara psicoanalítica, encara moderna, aquestes dues menes de textos, els escrits dels orals. Nosaltres, aquí, farem una proposta un xic més agosarada i inclourem els feminismes (integrastes o no), les deconstruccions, les dialogies, les alteritats, i parlarem d'una transtextualitat barthesiana, kristevaiana, d'una intertextualitat política foucaultiana, definitivament postmoderna. Que ningú no s'espanti, paga la pena de fer-ho. I així, deixarem de considerar la diferència dels textos dels quasi textos, on tot és ja discurs sense centres, sense amos, sense sexes, sense poders que puguin cloure res que no pugui, al seu torn, ser deconstruït i denunciar la voluntat d'exclusió, de reducció, de les lectures (escriptures) més autoritzades.

Començarem per definir què és això de familiar. Fet a casa, per als de casa.

Precisament el que és contrari al que Freud defineix com *allò estrany* (i no ens feu posar-ho en alemany). Més nostrat, tot allò que no és foraster, planerament, a la catalana. Perquè la revista es defineix des d'una entitat financera d'aquí, més que centenària, i obertament des de moltíssimes editorials, a favor, sense esmentar-ho sempre explícitament, d'una normalització lingüística per al cinema que ens arriba i per les lletres que se n'ocupen. I això, ja és més que suficient, no solament per continuar donant-li tot el nostre suport, sinó per

qualificar-la, si més no, de clara aposta per un futur que els segles i les guerres perdudes ens han negat fins ara. I no solament de normalitat lingüística, també cal parlar de normalitat *espectatorial*, on els clients són tractats com persones adultes, d'una majoria d'edat que es reclama als distribuïdors, productors i exhibidors. Familiar, això és, entenedor, econòmic, mesurat, visió de la casa que ja tenien els grecs, oposada als bàrbars, els qui feien servir un altre codi lingüístic. Els grecs, no res menys, pares d'occident; i nosaltres també, nacions de parla catalana. Han passat molts segles i ara ja no pot passar que

reclamem ningú cap *sobirania* (o sí?). Ningú vol dir ningú, i haurà de ser compartida, des de la família-nació, un poc d'Estat i molta, moltíssima, Europa. La majoria d'edat moderna passava pels estats, que ja no són grecs, sinó més aviat descendents de les monarquies absolutistes. Ara, des de la postmodernitat, aquesta majoria d'edat ha de ser, en primer lloc, nacional-familiar, per tal que aquella por platònica/plotiniana difosa pels Estats Moderns del vuit-cents, interessadament, sigui anul·lada. Perquè familiar no s'oposa a diversitat (Estat, sí). Les nacions dialoguen, els Estats dialecticatitzen (de dialèctica) i dialectalitzen, reduint els *altres*, fins i tot impedingent el doblatge de les pel·lícules a les llengües sense estat. Per això és important la tasca familiar de *Temps Moderns*, perquè s'obre a tots, sense exclusió, en fer servir *nacionalment* un codi reprimit *estatalment*.

Parlàvem de fer-ne una lectura distanciada, amb prou feines, però l'escriptura que aquí es practica sí que ho és. I ho és perquè els textos que s'hi posen en joc tenen la subtilesa de fer-ho escoltant-se prèviament, o simultàniament, o en temps successius, a *posteriori*, però sempre mirant-se, citant-se, explícitament o implícitament, construint una hèlix discursiva distorsionada, contorsionada, retorçada i refeta

infinítimament, on les paraules rellisquen i cauen i es disposen al fons del brou on vida i cinema, crítica i comentari, teoria i records es barregen frenèticament sense confondre's, però, a l'aguait de que *altri* les empri de bell nou, disposades a exercir de peces intercanviables en una mena de babel, d'usos imprevisibles, renovellats, en contínua dialogia on cap cap cap té la darrera possibilitat de textualitzar-les, de traïr-les, de condemnar-les això a l'oblit dels cecs d'orella i fer-les inservibles per sempre més. Paraules d'amor, d'ordre i de transgressió, d'ajust minimal com les de les miniatures medievals, complicadament còmplices en un espai tan petit. Proximitat que és llunyania de

“Allò que Damià Huguet defensava, la investigació del cinema, és una de les coses que funciona aquí d'altra manera”

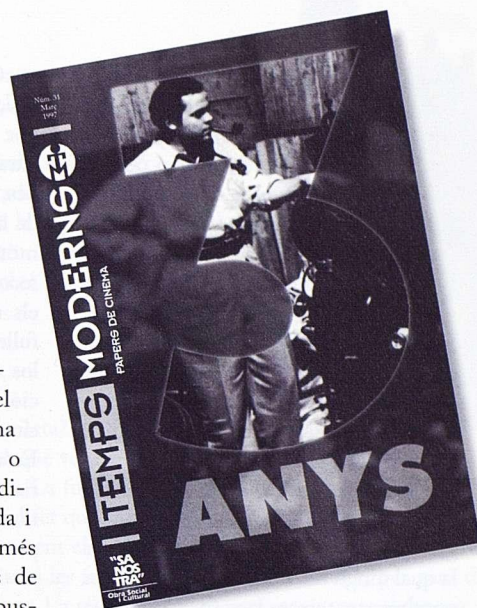

cap pretensió de possessió. Mercat de brama, de joglars i oïdors, d'auques meravelloses (cada pla-seqüència esmentat ho és; cada film; cada somni; cada silenci), de personatges mitològics (del segle XX) germans del Jazz i de la nit, i més nostrats, entranysables, ara ja immortals. Ara que la mort del cinema és més que un fet, del cinema entès com aquí s'escriu, fent un plec de desitjos golafres inabastables al cap de la ploma versàtil, paperum de folls capaços d'anar el dissabte al matí a veure les pel·lícules robades als nins grans que s'encaparren en ser encara, infinitius de potència d'ulls oberts de bat a bat, transparència travessada una i mil vegades a plom pel sol illenc. Innocència d'infant sempre disposada a aprendre. Obertura que és això, transtextualitat, reconsiderar a cada cop de feix lumínic la decisió presa un instant abans. Deconstrucció permanent de la voluntat de cloure la mirada inconclusa, transdisciplinària i indisciplinada. *Temps Moderns* és la provatura d'un temps i un espai a quedar exposat a la mirada de l'altre sense haver de sentir la necessitat imperiosa de nafar ningú en l'escolta. És la multiplicitat feta presència que escup a la cara d'aquells que creien que tot estava dit ja com i on ells volien que es fes. Un somni difícil de repetir en una altra posició.

Allò que Damià Huguet defensava, la investigació del cinema, és una de les coses que funciona aquí d'altra manera. Potser hauríem de pensar d'incloure'n d'aquella més freda de la passió pel cinema. Una fredor, però, agosarada, gens estantissa, que convida més veus, aquelles que es veuen per llur posició més acadèmiques. Els considerats representants semiòtics i psicoanalítics, els historiadors positivistes. Però que no es quedi aquí la cosa, que es convida a parlar de cinema, del segle XX, teòrics de la literatura, del(s) feminisme(s), de la desconstrucció, i conegam els seus rostres vertaders. Això seria una vertadera investigació del cinema al voltant del discurs filmic i dels seus pares. És clar que tota aquesta obertura (feim l'esforç de l'o-

cupat) implicaria més despeses (aquests cobren més), més pàgines (la revista hauria de créixer a convertir-se en cap nana blanca; altrament esdevindria muda i cega), més equip d'assessorament, etcètera, però pagaria la pena de fer-ho. Veure el cinema, estimar-se'l, conèixer-lo, no és solament una pràctica espectacular que afecti l'imaginari del nin (gran o petit), també és una tasca que implica el símbol (més o menys autoritzat, i per qui?), la codificació de reflexió intertextualitzada i transdisciplinària que ens obre més possibilitats de mirar, a tots, els de cadira ampla o als dempeus incombustibles. Però això ens veuríem les cares, tan diferents.

Aquesta manera de veure el cinema que planteja *Temps Moderns*, respectuosa amb els considerats mestres, amb l'anomenat cinema clàssic, amb les persones que ja no hi són, però de mirada fugissera i irònica, sabuda de tan antiga, escèptica de tan mediterrànea, és difícil trobar-la enlloc. Per la seva pròpia posició descentrada, encara una mica (prou) misògina, que parla del cinema del món d'altra manera, sense retre-li pleitesia a cap cinema estatal particularment, ni molt manco a l'espanyol, reconeixent-li, això sí, les bones feines (Cicle Cinema Espanyol), fa d'aquesta publicació un lloc de referència on (finalment) és possible parlar de cinema sense necessitat implícita de considerar-lo magnífic, excel·lent. Engany, simulació, complicitat, trampa, aquí el cinema és considerat, sobretot, imaginació. Quelcom que està viu, malgrat saber que les tardes de diumenge ja no tornaran pas. Alguna cosa que sura frescor, eròtica de la ficció, que també fa plorar. Que suggereix, lluny de la pornogràfica mirada dels *papes*, que tot ho mostren fet, acabat rodó. Va nàixer complaguda de veure que el cinema tornava a ser un lloc de referència del *saber* i va créixer sabent que tenia un temps determinat per assolir la majoria d'edat i desvirgar-se, abans que no la clausurassin. I ho ha aconseguit amb

escreix. Un cop perduda la virginitat i passades les primeres primaveres, potser fóra el moment d'arrodonir la consolidació. I ens sembla un bon moment per fer propostes. A més de la plantejada més amunt, unes jornades sobre Cine i Món un cop l'any podrien completar-la una mica més. Lògicament amb la publicació consegüent de les possibles comunicacions i ponències plenàries, demanant, si s'escau, la col·laboració d'altres entitats, per exemple, la Universitat. D'altra banda, aquest mes passat (23-25 de febrer) celebraren a Barcelona unes jornades al voltant dels cent anys de cinema català. Seria una bona manera de començar el cicle. Altra cosa que fa goig d'aquesta publicació és la importància que li atorguen als escriptors, esdevinguts guionistes, efimers o no, que han participat en l'elaboració de les històries d'il·lusió. Generalment la paperassa groga que se n'ocupa de les glòries del cel·luloide és bastant menys respectuosa amb aquesta casta de supervivents a la màgia de la pantalla, i aquest interès marca altra diferència, del color del paper d'aquests fulls. Com diferent és la mirada crítica que sobre el cinema oscaritzable se'n fa aquí. Una mirada menys *nacarada* que la que es practica des de l'altiplà peninsular. O la sensibilitat manifestada davant el perill de desaparició d'altres cinemateques, concretament la de Cuba, i tot el que representa. Sensibilitat i cura per un

“*Temps Moderns no té la més mínima intenció de perdre el temps amb espectadors incapaços de somniar*”

Josep Franco

patrimoni que paga la pena de conservar. Altres, en canvi, s'entesten en construir-ne de virtuals, ploràmiques com són. Aquesta preocupació per les coses importants, des d'un punt de vista humà, l'ecologia (Cicle Cine i Natura), la violència, el racisme, la integració, i educatiu dins del ludisme que ens possibilita la ficció cinematogràfica, ha estat una constant de la tasca de *Temps Moderns* paral·lelament a la realitzada pel Centre de Cultura de *Sa Nostra*, secció cinematogràfica. El cinema infantil en català n'és una prova d'això, amb voluntat de sensibilitzar els al·lots, normalitzar-los i integrar-los en una societat, la nostra, per la qual ningú no se n'ocuparà si no som nosaltres mateixos. I es fa, cosa important, sense dramatitzar, més aviat amb la irònica mirada que et permet la talaia de la clandestinitat. Una publicació, al capdavant, que gosa de bona salut perquè està feta amb el cor i el cap d'una gent interessada a posar en circulació un saber al qual no li cal cap verificació d'acta notarial. Un gest, una mirada, són suficients per formar-hi part, en silenci, sense escarafalls, on les peces són perfectament intercanviables, redistribuïdes contínuament, gairebé aleatòriament.

La revista, amb el pas del temps, ha mudat de format i ha millorat, sempre cercant més qualitat. Fins i tot, malgrat els col·laboradors més habituals siguin els mateixos, afegeix noves veus a les seves pàgines cada mes. Sempre atenta a les estrenes cinematogràfiques, és una bona guia per conèixer els camins que et porten fins a la fosca de les sales. Coherent amb la seva proposta iniciàtica d'apropar una mica més el cinema al gran públic, i integrar-lo a la xarxa narrativa del món cinematogràfic, poètic o novel·lesc, mai no ha perdut de vista la relació que amb el món mantenen les paraules i les imatges, i aquestes dues entre si. Conscients, potser, que la ficció és el brou que permet la reactulització d'allò quotidià, si més no, de tota la part que ens resulta estranya d'aquesta, basen la

seva mirada en una crítica lectura, estètica, ètica i política, que no oblidia tampoc la relació íntima que mantenen paraules i coses, símbol i real, ancorades, precisament, en el món imaginari de la ficció. No és que aquí s'oblidi el món quotidià, ben al contrari, es reconstrueix a cada passa, fent passar els residus no assimilats en forma de fulles d'afaitar, sarcàsticament, i fent-los xocar sense pietat ni cap consideració, que no li sigui pròpia al sistema ficcional, contra la pantalla demoníaca. En aquest sentit parlàvem d'una majoria d'edat *espectatorial*. *Temps Moderns* no té la més mínima intenció de perdre el temps

anar al cinema és arriscar-se a convertir-se, momentàniament, en *altre*, desplaçat de la pròpia identitat, que dialoga amb *altre*, desplaçat al seu torn de la seva, i aquí rau, al nostre entendre, la clau de la dialogia bakhtiniana. Un sentit extret d'un dir sense acotacions, en llibertat absoluta. És clar que això els teòrics ho anomenen, des del punt de vista de la narratologia o de la teoria fílmica, la relació entre narrador/narratari, enunciator/enunciatari, sense deixar de ser semiòtics o psicoanalistes de saló, per exemple, però controlant encara la posició de l'espectador. Cosa la qual *Temps Moderns* ja no fa. Es distancia de propostes més lerrouxistes o academicistes ben pròximes. D'altres, no menys dogmàtiques, però més allunyades en el temps i l'espai, també pren distància, afortunadament. Si ens permeteu, *Temps Moderns* no té la necessitat d'anar contra ningú, ni d'imitar ningú. Entra en diàleg amb el món i el cinema sense recórrer a plantejaments reduccionistes, i ho fa, disculpau la insistència, en català.

El cinisme, l'humor, la lucidesa lligats a la intel·ligència estan reservats a uns pocs déus del cel. *Temps Moderns*, arrelada fortament a la terra que l'ha feta possible, és un petit Olimp mediterrani on sovintegen les mirades distants, però acollidores; burletes, però respectuoses; de xifres exactes, però humils (no d'aquella humiliació d'escorçador, però); mirades netes que traspuen horitzons de blau, curioses

de tan punxants, sense nafar, noblesa de qui se sap lluny del camp de batalla on Orfeu, finalment, perdrà. Perquè malgrat se saben en desavantatge respecte d'altres centres emissors de discurs, de llengües més vigoroses, són conscients que prefereixen mil vegades un llampec de ca seva que mil miralls d'estels manxecs. I no juguen a competir. Juguen, i prou. Tasca de pocs. Molt, molt, molt pocs. Entre d'altres, tots els col·laboradors i lectors de *Temps Moderns*. També, òbviament, els faedors. Per molts d'anys! ♦

amb espectadors incapaços de somniar, de deixar-se trasbalsar pels sentiments, de sortir de la capsa de tretze cares que ens acull en la quotidianitat, que es neguin a *ferir-se* la costra burgesa que ens protegeix dels altres. *Temps Moderns* convida tothom a mullar-se i quedar-se nu, si convé, *altre*, davant la mirada nostra que ens retorna si gosem llegir-la, però, sobretot, si gosem traspassar els límits de l'avorrida grisor i ens endinsem al passadís envellut i ensucrat de la ficció cinematogràfica. Perquè la publicació parteix del pressupòsit que